

Josefe, jsi?

Ludvík
Vaculík

Cesta na Praděd

ATLANTIS

© Atlantis®, spol. s r. o., 2001
Photography © Ludvík Vaculík, 2001;
Josef Zeman (s. 2, 42, 139), dědicové, 2001
ISBN 80-7108-227-9

Teprve teď zazněl z věže kostelíka svatého Havla polední zvon. Zněl jen chvilku a nepravidelně, jako z rukou starého slabého člověka nebo mladého bezbožného flinka.

„A teďkon,“ pravil můj kočí, „že bysme si nejdříve vzali kus salámu.“

Propátral jsem krajinu vpravo i vlevo, kam jsem jen dohlédl, po našich nebylo však vidu. Počítal jsem, že se někde sejdeme a samozřejmě družně poobědváme. Ale já nevím, kudy Josef jede, kdežto on mou trať zná a může na nás někde počkat. Tak co? Zdá se mi, že sami jíst nesmíme, ne. Ale Milan je jiný případ: pro něj je tato cesta služební cestou, na niž ho poslal Holík. Jde mu mzda. Josef mi neřekl: máme Milana stravovat, nebo se měl živit sám? Jestli bude jíst s námi, musíme po něm chtít desetikorunu denně. Jak mu to říct?

Milan sáhl pod šejtrok, po hmatu otevřel svůj nový kufr, vytáhl štangli salámu, podával mi ji a pravil:

„Ukrojte nám voběma.“

Ukrojil jsem mu a podal s chlebem. Řekl jsem:

„Já nechci, za chvíli bude oběd.“

„To jsem zvědav kdy a kde,“ řekl a udělal nedůvěřivý pohyb hlavou po celé krajině. „Jen si vezte a nedělejte!“

„Nemůžu. Holky taky nejedí,“ pokývl jsem dozadu.

„Tak ať jedí. Dyť tam mají koš.“

„Nemůžou,“ řekl jsem. „Musíme počkat na ostatní.“

„Takováhle vejprava!“ podivil se.

Pravou rukou řídil, levou jedl a zpod stříšky svých slámových vlasů bledýma očima pořád sledoval koně. Občas opravil jejich směr, protože Májka, tím že táhla víc, stáčela vůz k prostředku silnice. „Nejednostejnými koňmi špatně se formaní.“ Díval jsem se po stromech, zda se tam nenajde něco k jídlu, ale

byly to samé švestky, nezralé. Tak jsem zas prohlížel důkladně mapu. Proboha, my vjíždíme teprv do Nechyby! To je sotva ve třetině naší cesty. Proč se ten kluk tak schválně loudá? Myslel jsem, že koně se zapřáhnou a jede se, třeba pomalu, ale pořád. My máme furt nějaké zastávky. Řeknu mu to, jen co pojí.

Když dojedl, hrábl za sebe a napřáhl ke mně ruku.

„Tak si vezmě aspoň čokoládu.“

„Nechci, děkuju. Nemám teď chuť,“ řekl jsem.

Otočil se dozadu a zavolal:

„Brkódy, chcete čekuládu?“

Hned se mezi jeho a mým ramenem objevily dvě nastavené dlaně a radostně se otvíraly a zavíraly, až na ně Milan položil čokoládové tyčinky.

„A tahle jedna je stejně vaše,“ řekl a přisunul ji na sedadle ke mně.

„Děkuju teda. Vezmu si ji později,“ řekl jsem místo toho, co jsem chtěl říct původně.

„No proto,“ podotkl. „Protože to byste mi zmát počet.“

„Jak to?“

„Já počítal tak: jednu dám vám, dvě brkódám a tři budou pro mě. Tak to je akorát šest, ne?“

Na daleká pole se chvílemi položil stín, chvílemi je zalévalo plné světlo slunka.

„Co je to brkóda?“ zeptal jsem se.

„Křestní jméno, ne?“ odpověděl.

„Kdes to vzal?“

„Z kalendáře přeci.“

„Tam nic takového není. Nemůže být.“

„Tak si ho pořádně přečtěte. Schválně. Tam jsou jména, že jste je jakživ neslyšel.“

Pěkná rovná silnička běžela tak svůdně vpřed, že ani kobyly neodolaly a přešly v klus. Milan dozlobeně trhl opratěmi — koně se zastavili. Váhavě mlčel, pak řekl nesměle:

„Já jim useknu kus jetele.“

Rozhlédl jsem se do stran i vzad.

„Nevím, člověče...“

Utekly tři vteřiny, v nichž koně švihali ocasy, skřívani pěli nad jetelem a někde v dáli pískal vlak.

„No, žádný rozmejšlení,“ trhl sebou Milan, hodil mi opřátě, seskočil, chmatmo vytáhl ze sena kosu, vkročil do jetele a smýk, smýk! Děvčata chápavě seskočila a beze slov hodila každá dvě náruče jetele na vůz. Na kraji lesa zpozoroval jsem tmavé postavy s vozíkem, dívaly se k nám, nekřikly však na nás, buď jim to bylo jedno, nebo kradly. Za tři minuty bylo po díle. Kočí, vyskakuje na vůz, udýchaně pobídl koně slovy:

„A teď bič a pryč!“

V polích stály panáky, ale nikdo nespážel, ačkoli slunce svítilo a vánek vál. Úroda v posledních dnech moc promokla. Vstoupili jsme do Malejovic. Hned zkraje stála při levé straně stará stodola, jejíž vrata, dávno neotvíraná, byla pobita celou sbírkou podkov. Bylo tu mnoho podkov a rozličných — toho štěstí, přežili to ti lidé vůbec? Je zvláštní, že teď bývají o žních pole a vesnice tak pusté, a co tu dřív bylo různého pohybu. Z auta se to tak nepozná, autem se přefrnkne jedna obec za druhou a vůbec se nepostřehne místní duch, takže často projížděné obce začnou jej dokonce samy ztrácet. Ale když se zastavím pěšky pod stromem a prohlížím deset minut potichu náves, už ty šedé mrtvolky s tichým lupáním ve dřevě krovů začnou brát barvu a výklenky domovních štítů šeptají cosi rozpraskanými ústečky. Co, to mohou uslyšet a zapamatovat si malé děti a vědí o tom starci.

Tato pomalá jízda je i bolestivá: člověku má čas napadnout všechno, všecky starosti, a přitom nemůže pro žádnou z nich jít něco udělat. Nechtěl bych, aby zatím, co já tu jedu, něco se v redakci stalo proti Blážovi. A zpropadená Lužice, taky! Pořád se mi připomíná veršem té písně: „Wšitka rola podworana, naša leži pusta“, který mě přepadne, když uvidím kus zanedbaného pole.

A najednou v mělké míse před námi slibně ležely Uhlířské Janovice, stačilo jen poslechnout svážnou silnici a skutálet se. Zároveň se po pravé straně naší cesty objevilo půvabně zvlněné místečko v břizách. Tady by se hodilo dát koním požrat toho

A někde v dáli pískal vlak.

jetele, kdyby to jenom zas neznamenal zastávku... A hle! V břizách stáli naši, pásli koně a zrovna si říkali, jak by také něčeho pojedli, když tu vidí: jakýsi škaředý vůz se blíží, a to jsme byli my.

Služba sundala koš s jídlem, krájela chléb, salám, rozdělovala máslo na malinké dílky a bohatě plácala džem. Jezdci rozlámanou chůzí jak těžcí robotníci přicházeli si pro svůj příděl. To místo bylo tak milé a oduševnělé, že bychom tu měli dočkat večera, rozdělat útulný oheň a potom roztáhnout po dolíkách pokrývky. Byli jsme však tak na samém začátku své cesty na Praděd, že bylo hanba propracovávat tak přesně odpočinek. Josefova jízda mi však nepřipadala věru bujará. Každý hlodal svůj krajíc mlčky a sledoval svého koně, který se věnoval husté a houževnaté trávě, již porůstalo toto příjemné dno starého pískoviště. Říkal jsem si, že buďto jsou všichni až k vlastnímu překvapení unaveni, nebo nedávno dostali vynadáno.

„Kde jste takovou dobu?“ řekl Josef chmurně.

„Proč?“ zeptal jsem se.

„Protože vás čekáme už hodinu!“ pravil s hněvem tak šikovně předstíraným, že kdo by ho znal míň, myslel by, že ho opravdu jen předstírá. Byl však příšerně naštvaný.

Vzpomněl jsem si na své dobré úmysly z rána.

„Už se nezlob, že jsem trochu fotil,“ řekl jsem. „Vždyť jsem to dělal setinou...“

„A clona?“ zahučel.

Sedl jsem si k němu na hrbol v trávě a díval se, jak to dobře vypadá, když se v březovém hájku na kopečku nad krajem procházejí koně. Josef tlumeným hlasem pravil:

„Začínají, člověče, ztrácet humor.“

„Já myslel, žes jim vynadal.“

„Ty seš!“ zasmál se, rozhlédl se výsměšně a zvolal: „Kdo nemůže, ať jde na vůz!“

Ale nikdo se neozval.

„Jak se ti dneska jede?“ zeptal jsem se Aleny.

Usmála se a kývla hlavou.

„Ale včera s námi na voze jelo se ti líp, ne?“

Vzpomněl jsem si na své dobré úmysly z rána.

„Jenže včera,“ pohlédla opatrně k Josefovi, „včera mi nebylo docela dobře.“ A pohládila si skráň.

Až teď jsem si všiml, že Josef vážně pozoruje Tarpu, která se volně, jediná, pohybovala opodál. Nepásla se jako ostatní koně, kteří neodtrhli pysk od země. Obcházela roztržitě mezi břízami, tu a tam spoře uškubla trávy a zvedla trudnomyslnou hlavu, zírajíc do dálky. Výraz oka i bdělé napřimění uší svědčilo — aspoň podle mého názoru — o tom, že jakkoliv snad může být tělesně unavena, její mysl je vzrušena dějem.

„Je s ní něco?“ poznamenal jsem.

„Nevím, člověče, ale je nějaká nespokojená,“ řekl Josef.

Tarpa je nejhubenější kuň v naší společnosti. Josef říká, že má takovou sportovní figuru, ale já kdybych jako kluk byl měl takto hubenou kozu, byli by se kamarádi posmívali, že má tuberu. Nerozumím koním, a když jsme začali plánovat naši cestu, zeptal jsem se Josefa, míní-li brát taky Tarpu. Úplně se urazil. Má Tarpu asi tři roky a celou tu dobu se mě snaží upozornit na její mimořádnou povahu. Je prý čistotnější než jiní koně, proto se nenapije z kaluže, je hrdá, proto se nikdy nepředbíhá k jídlu, nesnáší hluk, proto neposlouchá rozhlas, dodávám já, je cílevědomá prý a vytrvalá. Rozeznává prý barvy. Umí se stydět. A s ním, s Josefem, prý někdy inteligentně žertuje. Zažil jsem s ní loni na závoděšti v Chuchli fantastickou příhodu, kterou někdy někde popíšu. Bylo docela možné, napadá mi právě, že Tarpa nesouhlasila s tím, aby se moc odpočívalo v tom pískovém lomu, když se má jít ještě dál. Byla by to měla ráda za sebou? Přejala snad Josefův neklid?

Vzal jsem kousek chleba a šel k ní. Čichla k němu a jemně ho měkkým pyskem vzala. Řekl jsem:

„Je ti snad něco, milá Tarpo?“

Rozhlédla se, zda nás nikdo neslyší, a odpověděla:

„Není. Mám jenom starost. Na ten Praděd ani nemyslete.“

Josef rozložil na trávě mapu a vyzval mě, abych se podíval, kde teprv jsme. Já jsem to ale věděl sám dobře. Byli jsme dvacet kilometrů od kraje mapy, a náš cíl ležel ještě za jejím

okrajem, někde v trávě. Od božího rána urazili jsme polovinu cesty, a byly tři hodiny.

„Kde jste zůstali, prosím tě,“ zeptal se Josef truchlivě.

„Nikde, Josefe, vážně! My prostě tak pomalu jedem. On rychleji nechce.“

„Ale takhle pomalu?“ zabědoval.

„Já jsem taky překvapený,“ řekl jsem. „Já jsem si vždycky myslel, že koně jedou rychleji. Přeci dvacet kilometrů bych já ušel za čtyři hodiny. Myslíš, že ne?“

„Jo, jo, ušel, ty chytřej, ale netáhl bys vůz!“

„No tak vidíš!“ řekl jsem.

Tarpa dumavě pohlížela do širého kraje pod námi. Od městečka se ozvalo zapísknutí vlaku. Ostatním koním to nestálo za hnutí ucha, ona však jako by studovala terén, kudy, hrome, ta trať vede. Ale ani já jsem ji nemohl objevit.

Milan stál na silnici u hlav svých koní a nohou přisouval jim k hubám jetel. Naproti němu seděla na příkopu Markéta, držela uzdu hnědého valacha, který kroužil kolem ní, protože ona se nechtěla hnout. Sledovala, jak se Milan snaží krmit zase Máju, a marně.

„Ta ti cestou chcípne,“ řekla a silou se vzepřela svému koni, který chtěl na nějaké svěžejší místo.

„Hm, blázne, nepovídej,“ řekl Milan.

„A budeš mít jen jednu, a Holík tě požehná,“ pravila.

„Čistě Jarda hobji!“ odpověděl sebejistě, ani na ni nepohlédnul.

„Slyšíš, hobji?“ dorážela. „Budeš mít jen jednu,“ řekla a smýkla otěží.

Udělal pohrdlivou grimasu.

„Ta ti chcípne. Už jí to kouká z vočí, hele, hobji!“

Milan držel hrst jetele u Májiny huby, mávl klidně rukou a pravil:

„Ona má jenom to, jinej režim. Ona žere jindy. Ta mi nesmí zhubnout ani o kilo, to tě říkám.“

„Ta ti, hochu, zhubne víc než o dvacet kilo, uvidíš,“ pravila Markéta a obrátila se ke mně o podporu.

Aha, proč Milan koně tak šetří! Co je mu do našeho Pradědu. Sám by tam nikdy zbytečně nejel.

„Mája může tenhle vůz táhnout sama,“ řekl pohrdlivě, „a Noru můžeme prodat cikánům.“

Netušil, chlapec, že prorokuje. Ne, to nemělo být řečeno.

„Ale že ji neprodáš, hoboji! O co, že ne!“

Posmívala se, štvála ho. Rozvírala pěkně ústa a vláha třpytila se jí na zubech, zatímco ve žluté hlavě jiskřilo jí slunko. Seděla svému koni už skoro pod břichem, jak se pořád kolem ní točil, a ledabyle, jako by to byla muška, odplašovala ho rukou od svého obličejce, ale on, i když se do něho opřela oběma rukama, ustoupil vřdycky sotva o půl kroku.

„Tak já teda prodám Noru, jo, ale jediné když ty půjdeš místo ní,“ pravil Milan, prohýbal se v pase a cpal kobyle k hubě jetel.

„Ty seš chytřej. Ten je chytřej, vidte!“ oslovila mě.

„Počkej, a nebudeš muset vůbec táhnout, to vobstará Mája sama. Akorát že takhle půjdeš před náma. To bude krásné, vidte,“ obrátil se ke mně.

„Ty seš moc chytřej na něco,“ řekla Markéta. „A co z toho?“

„Z toho nic, akorát že budete dobrej pár. Mája je nevyobčejně krásná a ty by si se k ní šikovala, to tě zaručuju.“

Zpoza nízké břízy šoural se k nám se svým koněm Pavel. Byl bledý, sklesle stál u předních nohou koně a sledoval každý pohyb jeho hlavy nad zemí. Myslím však, že myslel na něco jiného.

„A my bysme tě pozorovali,“ povídal pořád Milan, „jak před náma hezky štráduješ taková, jaká seš.“

„Ty seš chytřej teda,“ brebtala Markéta pořád dokola, zřejmě přede mnou zmatená. Milan řekl „taková, jaká seš“. Myslel tím takhle v té červené kombinéze, nebo nahá jako kobyla? Možná že právě z toho byla celá vedle, ale možná že to napadlo jenom mě, protože jsem starší, sečtější, zkušenější a moudřejší.

„Ty seš ale chytřej teda, na něco,“ opakovala. „Slyšíte ho, ten je ale upovídanej, že?“

Seděla svému koni už skoro pod břichem...

„Ty seš upovídaná,“ řekl Milan. „Ty pořád urážíš Máju a já ti za to říkám docela dobrý věci. Že Mája má hezkou figuru a ty taky.“

Rozčileně vstala a nechala se svým koněm odvléci konečně kousek dál.

„Tak co si o tom myslíte,“ zeptala se mě.

„No, já kobylám nerozumím...“ řekl jsem a rychle jsem dodal: „Ale hezká jsi dost.“

Byla to pravda, ale byla hloupost říkat jí to.

Za břízou ozvalo se nejdřív Pavlovo sípání a pak Pavel sám:

„To s těma hajtrama nemůžeš jet rychlejc?“

„Hele,“ omráčeně se otočil Milan, ale rychle se vzpamatoval. „Jdi si podepřít tu svou rachotinu, padá ti, bude jí asi blbě vod žaludku.“ Pavel postál, pohlédl na nás, nevím, jestli slyšel, co jsem Markétě řekl, a odšoural se zase pryč.

Josef dal pokyn k odjezdu. Upravili jsme se, rozloučili, vysedli na vůz a spouštěli se na brzdě do doliny. Krátký vláček vyjížděl z městečka před námi. Vpravo od nás pásový traktor pomalu rozorával strniště, na jehož kraji stály dva pojízdné kurníky, a slepice, bílé a hnědé, jako by to pár dobrých písňových volků pole oral, pilně šly v brázdách. Ale Josefa, když jsem prohlížel terén, jsem zas neviděl.

„Tohle už je to místo, kam dneska jedem?“ zeptal se Milan.

„Ne, to jsou teprv Uhlířské Janovice,“ řekl jsem.

„Tak vono to je eště kousek za tím?“

„Ano.“

„Jak daleko asi?“

„No... asi tak jako jsme ujeli do této chvíle.“

„Teďka od té vesnice, jak jste byl v hospodě, že jo.“

„Ne. O něco víc. Musíme jet rychlej.“

„Čistě Jarda hobj,“ řekl a cvrnkl si do čepice. „Vjé, kobylly, vpadá to eště na deset kiláků.“

Neodvážil jsem se mu říct pravdu. Seděl jsem klidně jako věc.

„Jdi si podepřít tu svou rachotinu...“

Ludvík Vaculík

Cesta na Praděd

Obálka, vazba a grafická úprava Boris Mysliveček

Fotografie Ludvík Vaculík a Josef Zeman

K vydání připravila Jitka Uhdeová

Sazbu písmem Times připravil Vladimír Ludva

Vydalo nakladatelství Atlantis

v Brně roku 2001

jako svou 211. publikaci

Vytiskla tiskárna Centa, spol. s r. o.,

Videňská 113, Brno-Horní Heršpice

Počet stran 288

včetně 20 černobílých fotografií

Tematická skupina 13

Vydání první, druhý dotisk

Knihy objednejte na adrese

ATLANTIS, spol. s r. o.

PS 374

602 00 Brno

e-mail: atlantis-brno@volny.cz